O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI
O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI

“TASDIQLAYMAN”

O‘zMU rektori

I.Madjidov

2024 yil

KLINIK PSIXOLOGIYA FANINING O‘QUV DASTURI

Bilim sohasi:	300000 – Ijtimoiy fanlar, jurnalistika va axborot
Ta’lim sohasi:	310000- Ijtimoiy va xulq atvorga oid fanlar
Ta’lim yo‘nalishi:	60310300 – Psixologiya

<table>
<tr><td colspan="2">Fan/modul kodi
KLPS1606</td><td>O‘quv yili
2027-2028</td><td>Semestr
6</td><td colspan="2">ECTS - Kreditlar
6</td></tr>
<tr><td colspan="2">Fan/modul turi
Majburiy</td><td colspan="2">Ta’lim tili
O‘zbek/rus</td><td colspan="2">Haftadagi mashg‘ulot soatlari
6</td></tr>
<tr><td rowspan="2">1.</td><td colspan="2">Fanning nomi</td><td>Auditoriya mashg‘ulotlari (soat)</td><td>Mustaqil ta’lim (soat)</td><td>Jami yuklama (soat)</td></tr>
<tr><td colspan="2">Klinik psixologiya</td><td>72</td><td>108</td><td>180</td></tr>
</table>

2.

I. Fanning mazmuni

Fanni o‘qitishdan maqsad: talabalarni “Klinik psixologiya” - fanining asosiy tushunchalar va mexanizmlar, fenomenlar, kategoriyalar va metodlari, tibbiy psixologik bilimlarning tarkib topishi hamda fanlar tizimidagi o‘rni to‘g‘risida chuqur, keng qamrovli mustahkam bilimga ega bo‘lishga yordam berish..

Fanning vazifalari:

- klinik psixologiyada me’yor va sog‘lomlik bilan bog‘liq muammolarning nazariy va amaliy jihatlarini yoritish;
- Klinik psixologiyaning umumiy muammolarini hal qilish;
- psixolog amaliy faoliyati uchun zarur bo‘lgan yangi tibbiy- psixologik muammoni aniqlashtirish;
- klinik psixologning asosiy kasbiy vazifalari doirasi, u bilan bog‘liq muammolarni muhokama qilish va hal etish yo‘llarini izlash;
- kasalliklarning kelib chiqishidagi psixologik va ijtimoiy-psixologik omillar o‘rnini ko‘rsatib berish;
- bemorlarga psixologik yordam ko‘rsatish usullarini ishlab chiqish;
- psixoprofilaktik va psixokorrektsion tadbirlarni ishlab chiqish va amalga oshirish

II. Asosiy nazariy qism (ma‘ruza mashg‘ulotlari)

II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1-mavzu. Klinik psixologiyaning predmeti, maqsadi, vazifalari va o‘rganish metodlari

Klinik psixologiya fanining maqsadi va vazifalari. Klinik psixologiya fanining predmeti, uning asosiy kategoriyalari va metodlari. Maxsus va umumpsixologik tushunchalar. Tibbiy-psixologik bilimlarning tarkib topishi va klinik predmetlar tizimida tutgan o‘rni. Tibbiy-psixologik tadqiqot metodlari.

	Klinik psixologiyaning alohida sohalari. Simptom, simptomatika va sindrom tushunchalari. Klinik psixolog va uning asosiy funktsiyalari. Klinik psixolog shaxsiga qo‘yiladigan talablar. **2-mavzu. Bemor psixologiyasi** Kasallikning ichki ko‘rinishi. Kasallikning ichki ko‘rinishini o‘rganishga turli yondashuvlar. Kasallikning ichki ko‘rinishi komponentlari. Kasallikka munosabat va uning turlari. Kasallikka munosabatning shakllanishidagi asosiy omillar. Yatropatogeniyalar/ Yatropatogeniyalar to‘g‘risida tushuncha. Yatrogeniyalarning manbalari. Bemor shaxsi. Tibbiyot xodimi shaxsi va uning xatolari. Tibbiy etika masalalari. Shifokorlik sirini saqlash. Bemor va shifokorning o‘zaro munosabatlari. Bemor va hamshiraning uzaro munosabatlari. Kasbiy psixik deformatsiya. **3-mavzu. Psixosomatika va somatopsixika** Psixosomatik va somatopsixik buzilishlar. Psixosomatik o‘zaro munosabatlarga qarashlar tarixi. M.Yakobi qarashlari. Xaynrot yondashuvlari. Psixosomatikaga oid nazariyalar. F.Aleksander. M.Danbar nazariyasi. Aleksitimiya nazariyasi. Shaxs tiplari va kasallikka moyillik (Fridman, Rozenman, Donell.) Konversion simptomlar. Funktsional simptomlar. Psixosomatozlar. Psixosomatik kasalliklar. Zamonaviy psixosomatika holati. **4-mavzu. Surunkali somatik kasalliklar bilan og‘rigan bemorlar psixologiyasi** Yurak-qon tomir kasalliklari bilan og‘rigan bemorlar psixologik xususiyatlari. Oshqozon ichak kasalliklari bilan og‘rigan bemorlar psixologiyasi. Endokrin kasalliklar bilan og‘rigan bemorlar psixologik xususiyatlari. Teri kasalliklarida kuzatiladigan psixologik omillar, holatlar va xususiyatlar. Bolalarda uchraydigan surunkali somatik kasalliklar. **5-mavzu. Onkologik kasalliklar bilan xastalangan bemorlar psixologiyasi** Onkologik kasalliklar muammosi. Onkologik kasalliklar nozologiyasi. Onkologik kasalliklarning kelib chiqishida psixologik va ijtimoiy-psixologik omillarning o‘rni. Onkologik kasalliklar bilan og‘rigan bemorlar psixologik xususityalari. Psixoonkologiya – klinik psixologiyaning alohida tarmog‘i sifatida. Onkologik bemorlar bilan ishlash texnologiyasi.

6-mavzu. Ong buzilishlari

Ong. Ong buzilishlarining kelib chiqish sabablari. Ong buzilishlari mezonlari. Ong buzilishlari turlari. Ong xiralashuvi. Yaspers tetradasi. Karaxtlik. Sopor. Koma. Deliriy. Oneyroid. Amentsiya. Fuga va trans. Somnambulizm.

7-mavzu. Kognitiv jarayonlar buzilishlari

Bilish jarayonlari umumiy xarakteristikasi. Bilish jarayonlari buzilishlarining kelib chiqish sabablari. Umumiy kognitiv buzilishlar. Sezgi va idrok buzilishlari. Diqqat va xotira buzilishlari. Tafakkur buzilishlari.

8-mavzu. Ichki regulyatsiya buzilishlari

Emotsional buzilishlar. Kelib chiqish sabablari, klassifikatsiyasi. Emotsional buzilishlarning namoyon bo‘lish simptomlari. Emotsional buzilishlar oqibatlari. Kayfiyat buzilishlari, depressiya, xavotirlanish, fobiya. Motivatsion buzilishlar. Apatiya, motivatsiyaning yo‘qolishi. Ichki regulyatsiya buzilishlarida psixologik yordamni tashkil etish.

9-mavzu. Asab-ruhiy buzilishlar

Nevroz va nevrozga o‘xshash holatlar. Nevrotik buzilishlar. Nevroz. Nevrozga o‘xshash holatlar. Kelib chiqish sabablari. Nevrotik buzilishlarning namoyon bo‘lishi. Nevroz turlari. Nevrasteniya. Obsessiv-kompulьsiv buzilish. Isterik nevroz. Nevrotik depressiya. Ipoxondrik nevroz. Psixopatiya. Sotsiopatiya. Psixopatiya turlari. Chegaraviy holatlar va buzilishlar.

10- mavzu. Perinatal psixologiya. Homiladorlik va tug‘ruq

Perinatal psixologiya - psixologiyaning alohida sohasi sifatida. Perinatal psixologiyaning fan sifatida shakllanish tarixi. Xomiladorlik va tug‘ruk psixologiyasi. Perinatal davr psixologiyasi. Akusherlik klinikalari va markazlarida psixologik ish. Bepushtlikning psixologik jihatlari. Reproduktiv salomatlikning psixologik jabxalari.

11-mavzu. Psixoprofilaktika va psixogigiyena

Psixogigiyena va psixoprofilaktika tushunchalari. Aqliy mehnat psixogigenasi.

Yosh davrlariga xos psixik kasalliklar psixoprofilaktikasi va psixogigiyenasi. Maktab o‘quvchilarining sog‘liq uchun zararli odatlari psixoprofilaktikasi. Sog‘lom turmush tarzi. Sog‘lom turmush tarzi tushunchasining tashkil topishi, salomatlik bilan bog‘liq tavakkalchilik omillari. Reproduktiv salomatlikning psixologik asoslari. Salomatlikni saqlashning birlamchi, ikkilamchi, uchlamchi profilaktikasi.

12-mavzu. Klinik psixologiyada psixoterapevtik metodlar

Klinik psixologiyada psixokorrektsion va psixoterapevtik tadbirlarni tashkil etishning metodologik manbalari. Klinik psixologiyada psixoterapevtik tadbirlarni o‘tkazishning o‘ziga xos xususiyatlari va printsiplari. Psixoterapiyaga ko‘rsatmalar. Psixoterapiya o‘tkazish qoidalari.

III. Seminar mashg‘ulotlari bo‘yicha ko‘rsatma va tavsiyalar

Seminar mashg‘ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1.Klinik psixologiyaning predmeti, maqsadi, vazifalari va o‘rganish metodlari
2.Bemor psixologiyasi
3.Psixosomatik va somatopsixika
4.Yatropatogeniyalar.
5.Surunkali somatik kasalliklar bilan og‘rigan bemorlar psixologiyasi
6.Klinik-psixologik interventsiya tizimi
7.Bilish jarayonlari buzilishlari
8.Ichki regulyatsiya buzilishlari
9.Uyqu buzilishlari
10.Tibbiyot xodimlari psixologiyasi
11.Homiladorlik va tug‘ruk
12.Surunkali somatik kasalliklar bilan xastalangan bolalar psixologiyasi
13.Psixoprofilaktika va psixogigiyena
14.Klinik psixolog kasbining o‘ziga xos xususiyatlari
15.Klinik psixologiyada psixoterapevtik metodlar

Seminar mashg‘ulotlarda guruhlarda ishlash, mustaqil fikrni bayon etish, guruh taqdimotini amalga oshirishni o‘rganadilar.

Unda talabalar asosiy ma'ruza mavzulari bo‘yicha olgan bilim va ko‘nikmalarini seminar mashg‘ulotlari orqali yanada boyitadilar. Shuningdek, darslik va o‘quv qo‘llanmalar asosida talabalar bilimlarini mustahkamlashga erishish, tarqatma materiallardan foydalanish orqali talabalar bilimini oshirish, mavzular bo‘yicha ko‘rgazmali qurollar tayyorlash va boshqalar tavsiya etiladi.

IV.Mustaqil ta’lim va mustaqil ishlar

	1.Kasallik va norma tushunchalari. 2.Aqliy mehnat psixogigenasi. 3.Yosh davrlariga xos psixik kasalliklar psixoprofilaktikasi va psixogigiyenasi. 4.Maktab o‘quvchilarining sog‘liq uchun zararli odatlari psixoprofilaktikasi. 5.Salomatlikni saqlashning birlamchi va ikkilamchi profilaktikasi. 6.Psixoterapiyaga ko‘rsatmalar 7.Klinik psixologiyaga oid ilk psixologik qarashlar 8.Psixik salomatlik va psixik buzilishlar 9.Klinik va neyropsixologik sindromlar. 10.Tafakkur buzilishlari. 11.Apatiya, depressiya, xavotirlanish. . 12.Uyqu buzilishlari klassifikatsiyasi. 13.Perinatalogiyada psixologik xizmatni tashkil etish. 14.Tibbiyotda etika va deontologiya muammolari. 15.Maktab o‘quvchilarining sog‘liq uchun zararli odatlari psixoprofilaktikasi. 16.Sog‘lom turmush tarzi. 17.Reproduktiv salomatlikning psixologik asoslari. 18.Neyropsixologiya va uning rivojlanish tarixi. 19.Patopsixologiyaning psixiatriya bilan bo‘lgan munosabati. 20.Klinik psixologiyaning alohida sohalari 21.Kasalliklarning yuzaga kelishida psixologik omillar roli. 22.Xarakter va kasallikni kechinish. 23.Yatropatogeniya. 24.Kasallik, shaxs, psixogigiyena va psixoprofilaktika. 25.Emotsional buzilishlar. 26.Kognitiv jarayonlar buzilishlari. 27.Depressiya: kelib chiqishi va oqibatlari. 28.Xavotirlanish va qo‘rquv: norma va patologiya muammolari. 29.DESG: muammo va yechimlar. 30.Bolalar bilan psixokorrektsion ishlarni tashkil etish. 31.Bilish jarayonlari buzilishlaridan psixokorrektsiya. 32.Shifokor-bemor muomalasining psixologik xususiyatlari. Shifokor-bemor munosabatlarini shakllantirishda psixologiyaning o‘rni. 33.Klinik psixologlar faoliyatining asosiy jihatlari. 34.Klinik psixologlarning psixoprofilaktik va psixokorrektsion, reabilitatsion faoliyatda ishtirok etishi. 35.Klinik psixologlarning ilmiy-tekshirish faoliyati sohalari. 36.Ayollarda klimaks davri kasalliklari. 37.Klinik psixologlarning psixoprofilaktik va psixokorrektsion, reabilitatsion faoliyatda ishtirok etishi. 38.Neyropsixologiyaning rivojlanishida A.R.Luriya xizmatlari.

	39.«B.V.Zeygarnikning patopsixologiya taraqqiyotiga qoʻshgan hissasi. 40.Tibbiy madaniyatni shakllantirish muammolari. Mustaqil oʻzlashtiriladigan mavzular boʻyicha talabalar tomonidan prezentatsiyalar tayyorlash va uni taqdimot qilish tavsiya etiladi.
3.	**V Fan oʻqitilishining natijalari (shakllanadigan kompetentsiyalar)** **Fanni oʻzlashtirish natijasida talaba:** • Klinik psixologiyaning fanlar tizimidagi oʻrni, ularning rivojlanish istiqbollari haqida; • klinik-psixologik tadqiqotlarni tashkil etish, oʻtkazish metodlari va uning vositalaridan foydalana olish; • klinik psixologiyaning tizimlari, tamoyillari, mexanizmlari, kategoriyalari haqida tasavvurga ega boʻlishi; • klinik psixologiya nazariyasi va metodologiyasiga aloqador tizimlar, kategoriyalar, mexanizmlar, konuniyatlar, asosiy holatlar; • turli asalliklarning kelib chiqishi, kechishi va davolash jarayonida psixologik omillarning roli haqida; • turli somatik kasalliklarda yuzaga keladigan psixologik oʻzgarishlarning oʻziga xos xarakteristikasi haqida bilimlarga ega boʻlishi; bemor shaxsi psixologiyasini oʻrganish, kognitiv buzilishlarni aniqlash boʻyicha tadqiqotlar olib borish, turli psixologik buzilishlarni korrektsiya qilish usullarini qoʻllay olish boʻyicha koʻnikmalariga ega boʻlishi kerak.
4.	**VI. Ta’lim texnologiyalari va metodlari:** • ma’ruzalar; • interfaol keys-stadilar; • seminarlar (mantiqiy fiklash, tezkor savol-javoblar); • guruhlarda ishlash; • taqdimotlarni qilish;
5.	**VII. Kreditlarni olish uchun talablar:** Fanga oid nazariy va amaliy tushunchalarni toʻla oʻzlashtirish, tahlil natijalarini toʻgʻri aks ettira olish, oʻrganilayotgan muammolar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat boʻyicha yozma ishni topshirishi zarur.
6.	**Asosiy adabiyotlar** 1. Z.Ibodullaev Tibbiyot psixologiyasi. Darslik. T.: 2020y.-380 b. 2. D.A.Urazbayeva Klinik psixologiya. Oʻquv qo’llanma.T.:2024y.-212 b.

	Qo'shimcha adabiyotlar: 3. Sh.M.Mirziyoyev Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. Toshkent: O'zbekiston. – 2017. -104 b. 4. Sh.M.Mirziyoyev Buyuk kelajagimizni mard va olijanob halqimiz bilan birga quramiz. – T.: "O'zbekiston". 2017. – 488 b. 5. Niyati ulug' xalqning ishi ham ulug' xayoti yorug' va kelajagi farovon bo'ladi / Sh.M. Mirziyoyev - Toshkent: «O'zbekiston» NMIU. 2019. - 400 b. Лурия А.Р. Основы нейропсихологии. М. 2018 6. Р.А.Лурия Внутренняя картина болезни и ятрогенные заболевания. М. 2018. 7. В.В. Николаева Влияние хронической болезни на психику. М., МГУ., 2018. Менделеевич 3. Д. Клиническая психология. М. 2019. 8. Р.Конечнқй, М.Боухал Психология в медицине. М., 2020. 9. Колесник Н.Т., Орлова Г.И.., Ефремова Г.И. Клиническая психология. М., Юрайт, 2024.. 10.Пьерре Г., М.Бауман Клиническая психология. М. 2020 й. 11. Т. Харди Врач, сестра, больной. М., 2020. **Axborot manbaalari:** 12. http://www.psystudy.ru/ 13. http://www.koob.ru 14. http://www.psychology-online.net 15. http://flogiston.ru/
7.	O'quv dasturi Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy Universiteti Kengashining 20__yil ___ ________ gi __ sonli bayonnomasi bilan tasdiqlangan.
8.	**Fan/modulь uchun ma'sul:** D.I.Ilxamova - O'zMU, "Psixologiya" kafedrasi dotsenti, psixologiya fanlari doktori.
9.	**Taqrizchilar:** N.R.Babadjanova – M.V.Lomonosov nomli Moskva Davlat universiteti Toshkent Filiali Psixologiya kafedrasi dotsenti, psixologiya fanlari nomzodi. (turdosh OTM). Sh.X.Abdullayeva - TDShU, "Psixologiya va pedagogika" kafedrasi mudiri, psixologiya fanlari doktori, professor (turdosh OTM)